

Kniha: Petr a Lucie

Předmět: ČJ - rozbor děl

Přidal(a): Kateřina, Hanina, Kristýna, Sára

Romain Rolland (1866-1944)

- Francouzský spisovatel, dramatik, hudební kritik a profesor v Paříži, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1915).
- Narodil se 29. ledna 1866 v Clamecy ve Francii v rodině notáře, což mu umožnilo získat kvalitní vzdělání.
- Již v mládí projevoval literární a hudební nadání, kvůli kterému se rodina přestěhovala do Paříže.
- Studoval na prestižních školách École Normale Supérieure a Lycée Louis-le-Grand, pokračoval v Římě, kde zahájil literární činnost.
- Získal doktorát literatury, od roku 1893 působil jako profesor dějin umění a hudby na Sorbonně, psal hudební monografie a kritiky. Od roku 1912 se věnoval výhradně literární tvorbě.
- Jeho stěžejní dílo Jan Kryštof mu přineslo Nobelovu cenu.
- Psával divadelní hry pro lidové vrstvy a životopisy významných osobností (Beethoven, Michelangelo).
- Byl pacifista a humanista, kritizoval válku, fašismus a totalitní režimy.
- Přátelil se s Mahátmou Gándhím, napsal jeho životopis, zajímal se o indickou filozofii, byl vegetarián.
- Dvakrát ženatý, osobní život měl složitý.
- Zemřel roku 1944 ve Vézelay v Burgundsku poblíž rodného kraje.

Díla:

- **Romány:**

- Jan Kryštof: Rozsáhlý román o životě hudebního génia, jehož prostřednictvím Rolland vyjádřil své humanistické ideály.
- Dobrý člověk ještě žije: Román z venkovského prostředí, zobrazující sílu lidské solidarity.
- Okouzlená duše: Psychologický román o ženě, která hledá své místo v životě.
- Petr a Lucie: Krátká novela s protiválečným poselstvím, tragický příběh lásky dvou mladých lidí za 1. světové války.
- **Divadelní hry:**
 - Hry o revoluci: Cyklus her s historickou tematikou, oslavující ideály Francouzské revoluce.
 - Další hry: Vlci, Danton, Čtrnáctý červenec.
- **Eseje a životopisy:**
 - Eseje: Nad vřavou, Cesta k pravdě, Empedokles z Akragantu.
- **Hudební publicistika:**
 - Rolland byl hudebním kritikem a znalcem, jeho spisy o hudbě jsou dodnes ceněny.

Literárně-historický kontext

- **Období:** Světová próza a drama v předválečném, válečném a meziválečném období. Světová literatura 1. poloviny 20. století. První světová válka v literatuře.
- **Směr:** Francouzská meziválečná literatura.
- **Literární skupina:** Ztracená generace (ztratili ideál, sny, touhu, naději, chuť do života).
- **Hnutí:** Autenticita (osobní zkušenost), pacifismus (mír).
- **Společensko-historické pozadí:** První světová válka (1914-1918), Říjnová revoluce v Rusku (1917), vznik Československa (1918), vznik Společnosti národů (1920), založení NSDAP v Německu (1920).

Hlavní literární směry 1. poloviny 20. století

- **Civilismus** – oslava techniky a moderního života (W. Whitman, S. K. Neumann).
- **Existencialismus** – důraz na existenci jedince, úzkost, smrt (Sartre, Camus).
- **Expresionismus** – psychika, citové stavy, reakce na válku (Klíma, Váchal).
- **Futurismus** – rychlost, stroje, odmítnutí interpunkce (Marinetti).
- **Kubismus/Kubofuturismus** – rozklad reality, polytematické básně (Apollinaire,

Majakovskij).

- **Dadaismus** – odpor proti válce, nahodilost (Breton, Aragon, Eluard).
- **Surrealismus** – podvědomí, automatický text (Breton).
- **Proletářská literatura a socialistický realismus** – boj za spravedlivější společnost, budování socialismu.

Další autoři:

- **Erich Maria Remarque** (německý spisovatel, realista, autor knihy Na západní frontě klid)
- **Ernest Hemingway** (americký spisovatel, představitel ztracené generace, dobrovolník u Červeného kříže, mistr krátkých forem v próze, autor knih Stařec a moře, Sbohem armádo, 1954 – Nobelova cena za literaturu)
- **Pražský okruh** (Max Brod, Egon Erwin Kisch, Gustav Meyrink, Franz Kafka).
- Otokar Březina, Viktor Dyk

Rozbor díla: Petr a Lucie

Základní charakteristika:

- **Literární druh:** Epika.
- **Literární žánr:** Novela.

Tematický plán:

- **Téma:** Milostný život za 1. světové války, kontrast války a citu.
- **Motiv:** Láska, cit, válka, strach, chudoba, protest proti válce a ztrátě životů.
- **Námět:** Příběh je inspirován skutečným bombardováním Paříže na Velký pátek, kdy v troskách chrámu hynou autorovi blízcí příbuzní a přátelé.

Kompozice:

- Chronologický postup, členění na díly, kapitoly, odstavce. Dvě dějové linie – láska milenců a válka kolem nich.

Vypravěč:

- Er-forma, objektivní vypravěč (stojí nad příběhem).

Jazyk a styl:

- **Jazyk:**
 - Spisovný jazyk, psáno formou prózy.
 - Autor využívá přímou řeč, řečnické a zvolací otázky, archaismy, francouzská slova.
 - Jazyk je citově zabarvený, není příliš komplikovaný, střídají se krátké úsečné věty s delšími souvětími. Velká slovní zásoba, mistrné, ale ne příliš zdoluhavé popisy prostředí.
 - Časté jsou dialogy, které odhalují charakter postav a jejich vztah k válce.
 - V textu se objevují otázky o smyslu války, metafory, kontrasty (např. láska x smrt, chudoba Lucie x zaopatřenost Petra, krása lásky x hrůzy války).
- **Stylistická charakteristika:**
 - Časté úvahové pasáže a lyrické (nedějové) prvky, které narušují jednotu děje.
 - Prvky psychologické prózy – autor se vyjadřuje prostřednictvím pocitů postav.
 - Dílo obsahuje množství kontrastů a citových poloh.
- **Použité jazykové prostředky:**
 - **Přechodníky:** „Opíraje se o mostní roubení...”
 - **Přirovnání:** „...sestupovala po schodech jako laňka.”
 - **Metafory:** „Nad ním, nad temnotami těch kleneb, té krysí chodby, jíž uháněla kovová obluda hemžící se lidskými červy...”
 - **Jmenné tvary sloves:** „...v jakési žíznivé roztouženosti, jsa v nitru snad šťasten, snad nešťasten...”
 - **Vulgarismy:** „...svěřovat své myšlenky veřejnému mínění (té pouliční děvce)...”
 - **Mnohonásobné přívlastky:** „Byla jako popel, hustá, šedivá, žlutavě světélkující.”
 - **Zvolací věty:** „Kdyby aspoň bylo možné prožít toho půl roku bezmyšlenkovitě!...”

Hlavní postavy:

• Petr Aubier

- Osmnáctiletý chlapec z notářské, spořádané rodiny.
- Jemný, citlivý, nezkažený světem, velký snílek, má problémy s dospíváním a zapadnutím do společnosti.
- Znechucen hrůzami války, nechápe její smysl, často bloudí ulicemi vybombardované Paříže a přemítá nad světem.
- Postupně se uzavírá do vlastního světa, důvěřuje jen staršímu bratrovi Filipovi.
- Po setkání s Lucií se bezhlavě zamiluje, láska se stává středobodem jeho života. Společně si vytvářejí snový svět bez války.
- Ví, že jejich budoucnost je nejistá, ale snaží se užívat přítomnost.

• Lucie

- Mladá, skromná dívka z chudých poměrů, žije s matkou, která pracuje v továrně na výbušniny.
- Po smrti otce musela ukončit umělecká studia, živí se malováním kopií obrazů.
- Zodpovědná, stydlivá, usměvavá, zamilovaná, má optimistický pohled na svět.
- Zná realitu života lépe než Petr, chápe nutnost obětí a kompromisů.
- Neplánuje budoucnost, žije přítomností, největší strach má z Petrova odchodu na frontu.
- Její role kontrastuje s Petrovou naivitou a idealismem.

• Filip

- Starší bratr Petra, dobrovolně narukoval na počátku války.
- Před válkou měl s Petrem důvěrný vztah, po návratu z fronty se však změnil – je odtažitý, ironický, zklamaný životem.
- Ve skrytu duše v Petrovi vidí sebe před válkou, kdy měl ještě iluze.
- Trpí ztrátou ideálů, ale nedokáže o tom mluvit, své city skrývá.

Časoprostor:

- Děj se odehrává v době 1. světové války od středy 30. ledna do Velkého pátku 29. března 1918 v Paříži.

Stručný děj díla:

Osmnáctiletý Petr vyrůstá v měšťanské rodině, jeho otec je soudcem a jeho starší bratr se dobrovolně přihlásil do války. Petr má za půl roku také nastoupit, ale nedokáže pochopit smysl války a nechce se s tím smířit. Toulá se Paříží a přemýšlí o smyslu života. Jednoho dne v metru během leteckého útoku spatří krásnou a nevinou dívku Lucii. Strach o vlastní život v nich vyvolá touhu cítit vedle sebe blízkou duši. Na malou chvíli se chytí za ruce. Lucie se na Petra ani jednou neohlédne a na další zastávce z metra vystoupí. Petr na ní nemůže přestat myslet a vždy, když ji potká, ostýchá se ji oslovit. Když se oba setkají potřetí, Petr se odváží s Lucií promluvit. Od té chvíle se spolu setkávají častěji. Lucie Petrovi vypráví o svém bídém životě s matkou, která pracuje v továrně na výrobu střeliva. Lucie se živí malováním obrazů, které vypadají spíše jako mazanice, ale Petrovi se to přesto líbí. Ve světě beznaděje a utrpení oba nacházejí křehký smysl života – lásku. Stávají se nerozlučnými přáteli, prožívají spolu spoustu radostných dnů. Oba žijí ve vlastním světě a sní spolu o radostné budoucnosti, přestože bude muset Petr za několik dní nastoupit do armády. Jednou večer potkává Petrův bratr Filip Petra s Lucií, kteří si ho kvůli vzájemné lásce nevšimnou. Ve Filipovi se probouzí lítost a přeje bratrovi štěstí. O Velkém pátku si Petr s Lucií jdou slíbit svou lásku do chrámu, kde se koná varhanní koncert. Netuší, že se jim toto místo stane osudným. Během náletu se na oba milence zřítí mohutný pilíř chrámu. Lucie však ještě stihne překrýt Petra svým tělem, než pod troskami naleznou smrt.

Podrobný obsah díla:

Děj je zasazen do Paříže zničené bombardováním v období první světové války. Jedná se o krátkou protiválečnou novelu se shakespearovským tématem, která se celkově dělí do sedmnácti kapitol. Tématem je válečná Paříž na pozadí lásky dvou mladých milenců. Časový děj, ve kterém se příběh odehrává, je velice krátký – pouze od středečního večera 30.ledna do Velkého pátku 19.března 1918. Autor zde zdařile zachycuje hrůzy války a morálku společnosti, ale také vztah dvou lidí, kteří pochází z úplně odlišných společenských vrstev, mají rozdílné názory a pohled na život, ale kteří v této velice těžké době podlehli tak vznešenému citu, jako je láska. Dějový spád je rychlý a kniha je tudíž pro čtenáře velice čtivá. Autor se také v díle snaží poukázat na nesmyslnost války, která ničí vše, co bylo na světě pěkné. Celým dílem se prolínají pocity smutku, hořkosti, hrůzy a zklamání.

Děj začíná představením jednoho z hlavních hrdinů knihy Petra. Petr je znechucen válkou, nechápe její smysl a jeho život je pouhým čekáním na to, až za půl roku bude muset se svými vrstevníky nastoupit na frontu. (Petr byl volán na vojnu se svými vrstevníky, osmnáctiletými

chlapci. Z půl roku bude vlast potřebovat jeho těla. Válka se ho dožaduje. Už jen šest měsíců mu popřává. Šest měsíců !)[str. 3] Začíná ztrácet zájem o své okolí a uzavírat se do svého vlastního světa. Jednoho večera , při bombardování Paříže, se skrývá v metru, kde zahlédne nádhernou dívku, do níž se na první pohled zamiluje. Na jeden moment se ocitnou v metru vedle sebe a na krátký okamžik se chytí za ruku, když bombardování ustane, dívka bez jediného slova či pohledu zmizí v davu.(„V tom všeobecném vzrušení všechna natlačená těla splývala v jeden celek a Petrovi dlaň přitom uchopila ruku zlehka se ho dotýkající. A když zdvihl oči, spatřil, že je to Ona.“)[str. 5]

Petr však krásnou neznámou nemůže dostat z hlavy a neustále na ni myslí. Bloumá proto celé dny ulicemi Paříže a doufá, že na ni někde náhodou narazí. Když se tak stane, není však schopen slova. Při dalším setkání ale sebere všechnu svoji odvalu a rozhodne se s ní seznámit. Po krátkém rozhovoru se dozvídá její jméno, ale také několik věcí o jejím životě, například, že se živí malováním kopií známých obrazů a fotografií a že musela zanechat studií kvůli smrti svého otce, ale také kvůli válce. („Malířka?“ zeptal se. „I ne,“ odpověděla Lucie, „to je na mne slovo příliš veliké. Jenom chatrná kýčařka.“ „A proč? Jenom tak pro zábavu?“ „Ach ne! Kdepak! Na výdělek.“)[str. 25]

Od tohoto dne se začnou pravidelně scházet u fontány. Jejich vztah je důvěrnější a důvěrnější, podnikají spolu různé procházky Paříží, rozmlouvají spolu o životě a jejich dny jsou plné krásy a porozumění. Postupem času vyplývá na povrch, jak jsou oba dva odlišnými osobnostmi a nakolik mají rozličné životy. Petr pochází z dobře zabezpečené notářské rodiny, jeho bratr, ke kterému vždy obdivně vzhlížel, narukoval na vojnu již na počátku války. Když se pak jednou za čas vrací domů, Petr si je vědom změn v jeho chování i toho, jak moc válka změnila jeho osobnost. Trápí se jejich vztahem a tím, že mezi nimi válka vytvořila propast.(„Při prvním Filipovu návratu z pole Petr, když přispěchal s palčivou láskou v samotářské duši, hned byl zmražen bratrovým uvítáním...“)[str. 37] Lucie zase naopak nemá tolik času , zabývat se pocity. Po smrti otce a přerušení svých uměleckých studií je nucena postavit se na vlastní nohy a zabezpečit své živobytí sama, což Petr příliš nechápe. Lucie má více životní nadhled, chápe svět a ví, že občas je potřeba dělat ústupky. Přesto vše se však bezmezně milují.

Jednoho dne Lucie pozve Petra k sobě domů, protože mu slíbí, že namaluje jeho portrét. Při té příležitosti mu svěří svůj životní příběh, což jejich vztah ještě více utuží.(„...brzy došlo k tomu, že se mu svěřovala s důvěrnostmi o sobě a o své rodině, jež původně nikterak nemínila vypravovat.“)[str. 44] Čas Petrova odchodu do války se čím dál více blíží a milenci si slíbí, že se oddají do Vzkříšení. Oba dva se oddávají svým snům, plánují společnou budoucnost, i přesto že ví, že se nikdy nenaplní.

Na Velký pátek se rozhodnou navštívit kostel sv. Gervaise, kde se koná varhanní koncert. Prosí

boha aby je navždy spojil, za pár okamžiků se však kostel pod tíhou bombardování otřásá v základech a na milence sevřené v objetí padá pilíř, který ukončuje jejich životy a tím stvrzuje jejich mladou lásku na věky. („Mateřským objetím si tu drahou hlavu ze všech sil přitiskla do klína a sklonila se nad Petrem, s ústy na jeho šíji, takže byli schouleni v nepatrné klubíčko. A mohutný pilíř je naráz pohřbil pod svými sutinami.")[str. 88]

Inspirace:

- Film: Petr a Lucie (čs. TV film; 1968).
- Opera: Pietro e Lucia (rocková opera; 2010).
- Další vývoj literatury: Arnošt Lustig (Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou).

Literární kritika:

- **Dobové vnímání díla:** Dílo je silně protiválečné, což mělo i své odpůrce. Brzy se však stalo velice populárním.
- **Aktuálnost tématu:** Příběh o tragické lásce prolíná všemi literárními obdobími, včetně toho současného.
- **Srovnání s vybranými díly:** Ernest Hemingway – Sbohem armádo, Erich Maria Remarque – Na západní frontě klid.

Pojmy:

- **Novela:** Próza spíše kratšího rozsahu, zaměřuje se na jeden jasný příběh, typická je závěrečná pointa.
- **Kritický realismus:** Vyšší stupeň realismu, zobrazuje skutečnost, často se sociálními konflikty a zkaženými vztahy lidí, kritika společenských poměrů.
- **Pacifismus:** Postoj, který odmítá nejen válku, ale jakékoli násilí.
- **Světová meziválečná próza:** Světová prozaická tvorba mezi 1. a 2. světovou válkou.
- **Psychologická próza:** Próza, která je založena na často velmi detailním rozboru psychiky postav.